

بررسی رمانتیسم در اشعار سیمین بهبهانی

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه : مرادی، ابوبکر، ۱۲۵۷ -
- عنوان و نام پدیدآور : بررسی رمانتسم در ابعاد سیمین بهبهانی / نسترن عبدی.
- مشخصات نشر : سنندج: کانی کمپ: ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۵۸ص: ۱۴/۵×۲۱/۵س.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۶۸-۴۵-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- موضوع : بهبهانی، سیمین، ۱۳۰۶ - -- نقد و تفسیر
- موضوع : شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
- موضوع : رمانتسم
- شناسه افزوده : عبدی، نسترن، ۱۳۵۵ -
- رده بندی کنگره : PIR۷۹۷۲ ۸۷۱۳۹۴ی ۵۴/
- رده بندی دیویی : ۸۱۴/۲۶
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۱۸۲۲۵۵

نستون عبدی

دفتر آ: سمن پرویزی

ناشر: ۲۰۰۰

ناشر همکار: شوان

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۵

ناظر چاپ: شوان تاهیری

ISBN: 978-600-7968-45-1

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

حقوق چاپ برای انتشارات کانی کتیب محفوظ است.

مرکز پخش: کانی کتیب

+۹۸ ۸۷ ۳۳۱۲۵۲۵۹

کتیب

فهرست

۹	مقدمه
۱۴	رمانتیسیم
۱۷	مذهب و مضامین رمانتیک در شعر سیمین
۲۶	ضم و ستم
۳۵	محرومیت
۳۷	عدم امنیت
۳۹	آزادی و آزادگی
۴۰	غربت
۴۱	شادی
۴۲	عشق در کنار آزادی
۴۴	تحرک و حضور
۴۹	زهره و ایلخان
۵۱	شهسوار
۵۴	نتیجه‌گیری
۵۷	منابع

بررسی رمانتیسم در اشعار سیمین بهبهانی

دکتر ایوب مرادی

نسترن عبدی*

چکیده

رمانتیسم یا رمانتیسیم به معنای نگرشی است که در غرب اروپا است که بیشتر در آثار هنرهای تجسمی، ادبیات و موسیقی نمایان شد. رمانتیسیم جنبه‌های احساسی و احساسی را دوباره به هنر غرب وارد کرد و سپس فرهنگ و اندیشه بسیاری از دیگر مناطق جهان را تحت تأثیر قرار داد. هنرمندان رمانتیک آزاد از چهارچوب‌های تصویرگری‌های سنتی، به تحقق بخشیدن ایده‌های شخصی خود پرداختند. در ایران به دلایل گوناگون اصولاً جنبه خیال‌انگیز، احساساتی و غنایی رمانتیسیم برجستگی یافته است. سیمین بهبهانی از شاعران زن معاصر ایران است که در آفریدن سبک‌های نوین و نگرانی نسبت به مسایل فرهنگی و اجتماعی

میهنش به ویژه مسایل مربوط به زنان، جایگاه ویژه‌ای دارد. مقاله حاضر به بررسی جنبه‌های رمانتیسم در اشعار وی می‌پردازد و سعی دارد برجسته‌ترین مؤلفه‌های مکتب رمانتیسم را در اشعارش نمودار کند.

واژگان کلیدی: رمانتیسم، سیمین بهبهانی، ادبیات معاصر.

www.ketab.ir

سیمین بهبهانی متولد ۱۳۰۶ در تهران است. «مادرش خانم فخر عظمی رغون، فخر عادل خلعت‌بری از زنان فرهیخته و فاضل دوره‌ی خودش بود. (ابومحبوب، ۱۳۸۷: ۱۸)

«پدر سیمین عباس خدای بود که در نجف به دنیا آمد و همانجا تحصیل کرد. زمانی که نهضت ضد انگلیسی در عراق شکل گرفت، جمعیتی به نام "نهضت اسلام" تشکیل داد و خودش رهبری آن را بر عهده گرفت. ارتش انگلستان نجف را محاصره و جوانان شورشی را قتل عام کردند و او را از میان دو نفر موفق شدند که جان به سلامت برند؛ یکی از آن‌ها جبران پدر سیمین بود که پیاده و از بیراهه به ایران آمد.» (دهباشی، ۱۳۸۳: ۳۲)

«سیمین در سال ۱۳۱۲ به مدرسه‌ی ابتدایی ناموس‌نیت و در سال ۱۳۱۷ موفق به گرفتن گواهی نامه‌ی پایان تحصیل دبستان (گذراندن دوره‌ی شش سال در پنج سال) گردید.» (دهباشی،

«در سال ۱۳۲۵ از مدرسه‌ی مامایی به اتهام نشر مقاله‌ی انتقادی از احوال ناهنجارِ مدرسه در روزنامه‌ی "مرد امروز"، اخراج گردید.» (بهبهانی، ۱۳۷۸: ۳۲)

«در سال ۱۳۳۰ در آموزش و پرورش استخدام شد و در سال ۱۳۳۱ به سبب نوشتن شعر "ناشناس" به پیشنهاد "نیما"، مدال بی‌المللی صلح را گرفت.» (دهباشی، ۱۳۸۳: ۱۸)

«در سال ۱۳۳۶ وارد دانشکده‌ی حقوق شد و همان‌جا بود که از طریق ارتباطاتش با منوچهر کوشیار آشنا شد و در سال ۱۳۴۱ در رشته‌ی قضایی فارغ‌التحصیل شدند.» (بهبهانی، ۱۳۶۹: ۳۲)

«سیمین سی سال (۱۳۶۱ — ۱۳۳۰) به تدریس اشتغال داشت، چراکه تدریس را پاک‌ترین اشتغال می‌شمرد» (بهبهانی، سیمین، ۸۸۲)

وی سال ۱۳۳۰ اولین کتاب شعری خود، به نام سه‌تار شکسته به چاپ رسانید که حاوی دو داستان کوتاه نیز بود و با انتشار مجموعه اشعار و داستان و خاطره به کار نویسندگی خود ادامه داد. در سال ۱۳۸۲ مجموعه اشعار سیمین را مؤسسه انتشارات نگاه به زیور طبع آراسته است.

هنگامی که سخن از یک شاعر زن پیش کشیده می‌شود خواه ناخواه مساله‌ی زن مطرح می‌شود. «امروزه، زن نیز خود را به عنوان

یک انسان مستقل، یا نیمی از یک انسان کامل در می‌یابد، مسایل خود را بهتر می‌شناسد و بر اجحاف‌هایی که بر او روا گشته، چشم گشوده است. آگاهی زن بر خود، در دوران معاصر، مسأله زن را پیش کشیده است. این حرکت در ادبیات فارسی از دوران سرسبیت و ادبیات مشروطه و کمی پیش از آن آغاز شده است. در اشعار آن دوره اغلب مسأله تعلیم و تربیت زنان مطرح می‌شود و رمان‌های این دوره نیز اغلب به انحرافات اخلاقی و اجتماعی زنان می‌پردازند. اما عموماً مسأله را نمی‌شکافد و ریشه‌یابی نمی‌کند. می‌توان گفت که باز هم با نگرانی مردانه به زنان و مشکلات آن‌ها نگریده می‌شود و معیارهای اخلاق مرد سالارانه را چهارچوب نگرش خود قرار دهند.» (منصورزاد، ۱۳۸۱: ۲۵۳)

«در گذشته زنانی که در عرصه شعر کاملاً می‌نهادند، تصاویر و مضمون اشعارشان کاملاً مردانه بود، کمتر شعرین می‌توان یافت که زن در آن به و صف خود پردازد و نیازها و شرایط خود را در آن بیان کند، چرا که این خصوصیت عیب محسوب می‌شد. بنابراین خوانندگان نمی‌توانستند تشخیص دهند شعری که می‌خوانند، اگر بدون امضا باشد از شاعر است یا شاعره.» (دهباشی، ۱۳۸۳: ۱۲۵)

«اما در شعر امروز شاید بتوان گفت زبان زنانه نخستین بار در شعر فروغ نمایان شد و بی آنکه خود بخواهد ادبیات زنانه را پی

ریخت و یا تک گویی درونی و ذهنیت و زبان زنانه، به جهان فردی خود در شعر معنا بخشید. فروغ فرخزاد اولین کسی است که زنان را از اسارت تفکر مردانه رهایی بخشید. او می گوید: «طبیعی است یک زن به مسائلی توجه کند که شاید مورد توجه یک مرد نباشد و یک دید زنانه نسبت به مسائلی بدهد که با مرد فیت کند.» (دهباشی، ۱۳۸۳: ۱۲۸)

«و این از فروغ، سیمین که اشعارش از نظر ارزش های شعری، قدرت کلام، تنوع و بر زیبا و بیان احوالات درون و برون شاعر (احساسات و سواظ، مادانه و نیازهای زنانه) قابل توجه بوده و شاعری برجسته در ادبیات ایران به حساب می آید. شعر او گرچه تاریخ نسل معاصر است اما سس رنی مهرور، مادری آگاه و یکدل و انسانی خلاق آن را رقم زده است. هر چند در عرصه ی هنر جنسیت نمی تواند ملاک برتری باشد و این است و قدرت هنرمند در اثر هنری مد نظر قرار می گیرند اما جنسیت تاثیر خود را در اثر می گذارد و از آلام و دردهایی در آن سخن به میان می آید. شاید برای طرف مقابل چندان قابل توجه نباشد.» (دهباشی، ۱۳۸۳: ۱۳۵)

مسأله اصلی پژوهش حاضر بررسی رمانتیسم در شعر سیمین بهبهانی است که می توان آن را در قالب سؤالات زیر گنجانند:

۱- آیا سیمین بهبهانی به مکاتب ادبی از جمله رمانتیسم توجه داشته است؟

۲- آیا شعر سیمین بهبهانی از دیدگاه مکتب رمانتیسم قابل بررسی است؟

۳- آیا مقوله‌هایی که در حوزه مکتب رمانتیسم مطرح هستند را می‌توان در شعر وی جستجو کرد؟

در پاسخ به این سوالات چند فرضیه هم مطرح می‌شود:

۱- شعر سیمین بهبهانی ملهم از اندیشه‌های رمانتیسم است.

۲- شعر سیمین را می‌توان از دیدگاه مکتب رمانتیسم بررسی کرد.

۳- شعر سیمین حاوی مضامین و موضوعاتی است که در حوزه مکتب رمانتیسم جای گرفته‌اند.

برای واکاوی درستی یا نادرستی فرضیه‌ها از ادوات نظریات مرتبط با اصطلاح رمانتیک سپس به بیان جنبه‌های رمانتیسم در اشعار سیمین می‌پردازیم.